

PAMIĘCI

SIÓSTR NAZARETANEK DOMU WARSZAWSKIEGO
PRZEŁOŻONEJ EUTALII JADWIGI WISMONT
UHONOROWANEJ MEDALEM SPRAWIEDLIWY WŚRÓD NARODÓW ŚWIATA

AMABILIS MARII FILIPOWICZ
EZECHIELI JANINY SZUPENKO
FLORENCJI IRENY JANKOWSKIEJ
IZABELLI JADWIGI MACHOWSKIEJ
LAURETANY BARBARY GUMOWSKIEJ

NIOSĄCYM Z NARAŻENIEM ŻYCIA POMOC
SKAZANYM NA ZAGŁADĘ PODCZAS NIEMIECKIEJ OKUPACJI
ZYDOWSKIM DZIECIOM I DZIEWCZĘTOM,
KTÓRYM DAŁY SCHRONIENIE I WYKSZTAŁCENIE.

DZIĘKI ICH POMOCY Z ZAGŁADY OCALAŁY
EWA HERMAN VEL CZERMAK
ALICJA KIRKIEN

JOANNA TYLBOR VEL ZALEWSKA
IRMA WINDISCH VEL IRENA WIŚNIEWSKA
PAULA WINDISCH
ZUZANNA WINDISCH

ORAZ INNE DZIEWCZĘTA O NIEUSTALONYCH DANYCH.

PROWINCJA WARSZAWSKA
ZGROMADZENIA SIÓSTR NAJSWIĘTSZEJ RODZINY Z NAZARETU
WYCHODWANKI SZKOŁY
INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
16 MARCA 2024 R.

IN MEMORY OF

THE SISTERS OF THE HOLY FAMILY OF NAZARETH
WARSAW CONVENT

SUPERIOR EUTALIA JADWIGA WISMONT
HONORED WITH THE MEDAL RIGHTEOUS AMONG THE NATIONS

AMABILIS MARIA FILIPOWICZ
EZECHIELA JANINA SZUPENKO
FLORENCJA IRENA JANKOWSKA
IZABELLA JADWIGA MACHOWSKA
LAURETANA BARBARA GUMOWSKA

WHO RISKED THEIR LIVES TO HELP
JEWISH CHILDREN AND YOUNG WOMEN,
DOOMED TO EXTERMINATION DURING GERMAN OCCUPATION,
GIVING THEM SHELTER AND EDUCATION.

THANKS TO THEIR HELP
EWA HERMAN A.K.A. CZERMAK
ALICJA KIRKIEN
JOANNA TYLBOR A.K.A. ZALEWSKA
IRMA WINDISCH A.K.A. IRENA WIŚNIEWSKA
PAULA WINDISCH
ZUZANNA WINDISCH
AND OTHER UNIDENTIFIED GIRLS
SURVIVED THE HOLOCAUST.

THE WARSAW PROVINCE
OF THE CONGREGATION OF THE SISTERS OF THE HOLY FAMILY OF NAZARETH
FORMER STUDENTS
INSTITUTE OF NATIONAL REMEMBRANCE
16 MARCH 2024

INSTYTUT PAMIĘCI
NARODOWEJ

Oddział w Warszawie

Odsłonięcie tablicy poświęconej działalności sióstr nazaretanek

16 marca 2024 r. ✨ godz. 13.00

Zgromadzenie Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu
ul. Czerniakowska 137 w Warszawie

SIOSTRY NAZARETANKI już tydzień po kapitulacji Warszawy, 3 października 1939 r., otworzyły ponownie szkołę powszechną, gimnazjum i liceum. Dwie ostatnie placówki na skutek zarządzeń niemieckich władz okupacyjnych zostały zamknięte w listopadzie. Działać mogła tylko szkoła powszechna. Jej oficjalną kierowniczką była s. Florencja Irena Jankowska, dobrze znająca język niemiecki. Faktycznie szkołą kierowała przedwojenna dyrektorka s. Ezechiela Janina Szupenko. W styczniu 1940 r. s. Ezechiela zorganizowała tajne komplety, które odbywały się w prywatnych mieszkaniach, przeważnie nauczycieli, oraz w budynku szkolnym. Pierwszą tajną maturę przeprowadzono wiosną 1940 r. w mieszkaniu sióstr za klauzurą, w obecności przedstawicielki tajnego kuratorium Antoniny Ptaszyckiej. Od jesieni 1940 r. część uczennic klasy siódmej zaznajamiała się z materiałem pierwszej klasy gimnazjum. Od września 1940 r. do marca 1942 r. za zgodą okupanta w budynku szkoły odbywał się kurs przygotowawczy do szkół zawodowych II stopnia. Siostry uzyskały pozwolenie na prowadzenie kursów przygotowawczych do szkół krawieckich, a potem na otwarcie zawodowej szkoły krawieckiej pod nazwą Priv. Handwerkschule für Schneiderinnen von S.E. Wismont (Prywatna Żeńska Szkoła Rzemieślnicza Krawiecka właśc. S. E. Wismont).

Jej dyrektorką oficjalnie była przełożona s. Eutalia Jadwiga Wismont. Niektóre uczennice zapoznawały się z materiałem obowiązującym od drugiej klasy gimnazjum, dzięki czemu mogły potem przystąpić do zdawania tajnej matury. W ten sposób licealistki znalazły się pośród dziewcząt ze szkoły krawieckiej. Przez całą okupację część podopiecznych mieszkała w internacie przyszkolnym. Uczennice dochodzące otrzymywały przygotowywane przez siostry gorące, sycące zupy, które najbiedniejszym wydawano bezpłatnie, a trochę zamożniejszym – za niewielką opłatą.

NA PRZEŁOMIE 1941 i 1942 roku na terenie szkoły i internatu znalazły schronienie dziewczęta pochodzenia żydowskiego. Siostra Ezechiela wspominała, że było ich dziewięć, natomiast była uczennica Magdalena Czerkiewicz-Tempska pisze o kilkunastu Żydówkach, które przetrwały okupację i ukończyły szkołę. Udało się ustalić nazwiska tylko kilku dziewcząt uratowanych przez siostry nazaretanki. Są to: Ewa Herman, Alicja Kirkien, Irma Windisch, Paula Windisch i Zuzanna Windisch. W klasztorze ukrywano również grupę żydowskich dzieci.

Siostra przełożona **EUTALIA JADWIGA WISMONT** za swoją działalność została odznaczona przez Instytut Yad Vashem medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, ale oprócz niej i wspomnianych wyżej sióstr niebagatelną rolę w ratowaniu, pomocy i edukacji żydowskich dziewcząt odegrały s. Izabella Jadwiga Machowska – kierowniczka internatu, s. Lauretana Barbara Gumowska – nauczycielka języka polskiego oraz s. Amabilis Maria Filipowicz – nauczycielka języka polskiego i historii w tajnym gimnazjum.

Wspominając tamte wydarzenia, ostatnia z wymienionych sióstr podkreślała, że żydowskie uczennice otrzymały nie tylko opiekę, lecz także pełne wykształcenie średnie, pozwalające na rozpoczęcie wyższych studiów.

